

Avalent>Perekonnaasjad ja pärimine>Elatis

Elatis

Tšehhi

1 Mida tähendavad mõisted „elatis” ja „ülalpidamiskohustus”? Kes peavad maksma teistele elatist?

Elatis on summa, mida üks inimene maksab teisele tema õigustatud vajaduste täitmiseks. Ülalpidamiskohustuse tekkimise ja jätkumise eelduseks on tsiviilseadustiku kohaselt perekondlike või sarnaste suhete olemasolu. Need võivad olla abielusuhted, varem kehtinud abielust tulenevad suhted või otsejoones hõimlusuhted, samuti samasooliste registreeritud partnerite või samasooliste endiste registreeritud partnerite vahelised suhted. Tsiviilseadustikus täpsustatakse, kes on kohustatud elatist maksma ja kellel on õigus elatist saada.

Abikaasade kohustus teineteist ülal pidada. See kohustus tekib abielu sõlmimisel ja lõpeb abielu lõppemisega. Abikaasadel on kohustus teist abikaasat ülal pidada sellises ulatuses, mis tagab abikaasadele ühesuguse materiaalse ja kultuurilise elujärje tulenevalt mehe ja naise võrdsest staatusest abikaasadena. Abikaasade kohustus teineteist ülal pidada on teisejärguline võrreldes vanemate ja laste vahelise ülalpidamiskohustusega.

Kohustus maksta elatist lahutatud abikaasale. See kohustus tekib siis, kui üks lahutatud abikaasade ei ole suuteline end ise ülal pidama ning see suutmatust tuleneb abielust ja endiselt abikaasalt elatise taotlemine on õigustatud, eelkõige võttes arvesse lahutatud abikaasa vanust ja tervislikku seisundit abielu lahutamise ajal või lahutatud abikaasade lapse ühise hooldusõiguse lõppemist. Asjaomane kohustus lõpeb, kui elatist saav abikaasa abiellub uuesti või kui lõpeb lahutatud abikaasale elatise maksmiseks ette nähtud periood (maksimaalselt kolm aastat).

Vanemate ja laste vaheline ülalpidamiskohustus. See kohustus tekib lapse sündimisel ja lõpeb siis, kui laps on suuteline end ise ülal pidama või kui ülalpidamiskohustus läheb üle teisele isikule (nt abielu sõlmimisel või abielumehest põlvnemise välistamisel). Elatise summa määratakse kindlaks eesmärgiga tagada, et lapse elatustase vastab üldjoontes vanemate elatustasemele. Laps on samuti kohustatud andma oma vanematele õiglast ülalpidamist vastavalt oma võimalustele, kuid vanemate elatustase ei pea olema samaväärne lapse elatustasemega.

Alanejate ja ülenejate sugulaste vaheline ülalpidamiskohustus. See kohustus tekib esivanemate ja järglaste vahel. Vanavanemate ja teiste ülenejate sugulaste kohustusele lapsi ülal pidada eelneb vanemate kohustus oma lapsi ülal pidada. Kaugematel sugulastel on ülalpidamiskohustus juhul, kui lähemad sugulased ei saa seda täita.

Kohustus maksta vallalisele emale toetust ülalpidamiseks ja muude kulude katteks. See kohustus tekib juhul, kui lapse ema ei ole lapse isaga abielus. Sellisel juhul peab lapse isa maksma elatist kahe aasta jooksul pärast lapse sündi ning panustama mõistlikul määral raseduse ja lapse sünniga seotud kulude katmisse.

Ülalpidamiskohustus on samuti reguleeritud registreeritud kooselu seadusega. Nimetatud seaduses on sätestatud järgmine.

Kooselupartnerite vastastikune ülalpidamiskohustus. Ülalpidamiskohustuse ulatus tehakse kindlaks eesmärgiga tagada kooselupartneritele põhimõtteliselt ühesugune materiaalne ja kultuuriline elujärg.

Ülalpidamiskohustus kooselu lõppemise korral. Kui endine kooselupartner ei ole suuteline end ise ülal pidama, võib ta taotleda teiselt partnerilt mõistlikku toetust vastavalt tema võimalustele ja rahalisele olukorrale. Kui ühele endistest kooselupartneritest, kes ei olnud süüdi kooselu pöördumatus lõppemises, on kooselu lõpetamisega põhjustatud suurt kahju, võidakse talle määrata kolmeks aastaks elatis summas, mis vastab elatisele, mida tal oleks olnud õigus saada juhul, kui kooselu ei oleks lõpetatud.

Ühe isiku kohustus teist isikut ülal pidada on ette nähtud seadusega ja seda ei saa võõrandada, asendada ega eelnevalt loovutada.

Ülalpidamiskohustuse seadmise üks eeltingimus, mida kohaldatakse kõigil ülalpidamiskohustuse täitmisega seotud juhtudel, on kooskõla avaliku kõlblusega.

2 Millise vanuseni võib laps elatist saada? Kas alaealiste ja täiskasvanute ülalpidamise kohta kehtivad erinevad eeskirjad?

Elatise võib määrata, kui selle saaja ei suuda end reaalselt ise ülal pidada. Suutlikkusena end ülal pidada käsitatakse eranditult suutlikkust piisaval määral täita ise kõik oma vajadused (materiaalsed, kultuurilised jne). Kui laps ei ole suuteline end ise ülal pidama ja sõltub elatist maksva isiku toetusest, ei lõpe ülalpidamiskohustus isegi lapse täisealiseks saamisel (nt kui laps jätkab õpinguid), ning erandlikel juhtudel võib ülalpidamiskohustus jätkuda lapse ja vanemate kogu elu jooksul (nt kui laps on täielikult töövõimetu ja ei suuda end ise ülal pidada). Kuid ülalpidamiskohustus võib siiski lõppeda ka enne lapse täisealiseks saamist, kui laps suudab end juba ise ülal pidada. Seega konkreetsed vanuselised piirangud puuduvad.

Täisealiseks saamine on oluline menetluslikust aspektist (nt võib kohus teha alaealise lapsele makstavat elatist käsitleva otsuse ka ilma, et tuleks esitada avaldus, kuid täisealisele lapsele saab kohus elatise määrata üksnes avalduse alusel).

3 Kas ma pean elatise taotlemiseks pöörduma pädeva asutuse või kohtu poole? Kuidas elatise taotlemine toimub?

Avalduse alusel saab elatise kohta teha otsuse üksnes kohus, kusjuures alaealisele lapsele makstavat elatist käsitleva otsuse võib kohus teha ka omal algatusel.

Lisaks üldistele andmetele peab avaldus sisaldama poolte ees- ja perekonnanimesid ja aadresse, oluliste faktide kirjeldust ning avaldaja esitatavate tõendite loetelu. Samuti peab avaldusest selgelt ilmnema, mida avaldaja taotleb.

Avaldus tuleb esitada pädevale kohalikule kohtule. Vt küsimusele nr 5 antud vastus.

4 Kas elatise taotluse saab esitada lapse või sugulase (kui saab, siis millise astme sugulase) nimel?

Vanemal, kellele on antud lapse hooldusõigus, on õigus taotleda teiselt vanemalt elatist lapse nimel. Ta võib samuti tegutseda lapse nimel tema eestkostja või usaldusisikuna. Laps, kes on omandanud täieliku teovõime, peab elatist taotlema ise.

Sugulase nimel taotlust esitada ei saa, välja arvatud juhul, kui isikul puudub täielik teovõime ja kohus määrab isiku sugulaste hulgast eestkostja.

5 Kuidas leida pädev kohus, kui ma soovin asja kohtusse anda?

Rahvusvaheline kohtualluvus (pädevus) ülalpidamiskohustustega seotud küsimusi käsitlevates menetlustes määratakse kindlaks kooskõlas nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes (edaspidi „ülalpidamiskohustuste määrus”):

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1409302593149&uri=CELEX:02009R0004-20130701>. Kõnealuse määruse kohaldamine ei mõjuta nende välislepingute kohaldamist, mille osaline Tšehhi Vabariik on ja mis käsitlevad ülalpidamiskohustuste määrusega reguleeritud küsimusi. Kuid

asjaomaseid lepinguid kohaldatakse üksnes suhetes ELi mittekuuluvate riikidega (eelkõige on see seotud ELi mittekuuluvate riikidega sõlmitud kahepoolsete

lepingutega õigusabi andmise kohta või Norra, Šveitsi ja Islandi puhul tsiviil- ja kaubandusasjade kohtualluvuse ning neid käsitlevate kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise konventsiooniga (Lugano, 30.10.2007)); Euroopa Liidu liikmesriikide vahelistes suhetes on ülalpidamiskohustuste määrus ülimuslik välislepingute suhtes.

Tšehhi Vabariigis menetlevad ülalpidamiskohustusi käsitlevaid asju esimeses astmes maakohud.

Kohtualluvus on peamiselt kindlaks määratud ülalpidamiskohustuste määrusega, mis on Tšehhi õigusaktide suhtes ülimuslik. Ülalpidamiskohustuste määruse artikli 3 kohaselt võib avaldaja pöörduda järgmiste kohtute poole:

- a) selle riigi kohtute poole, kus on kostja alaline elukoht; või
- b) selle riigi kohtute poole, kus on õigustatud isiku alaline elukoht.

Muudel juhtudel võib ülalpidamiskohustuste määruse artikli 3 punktide c ja d alusel esitada Tšehhi Vabariigis hagi sellele kohtule, kes on pädev menetlema põlvnemist käsitlevaid kohtuasju, või sellele kohtule, kes on pädev menetlema vanemlikku vastutust käsitlevaid kohtuasju, välja arvatud juhul, kui kohtualluvuse aluseks on üksnes ühe poole kodakondsus.

Ülalpidamiskohustuste määruse artikli 5 kohaselt saab kohtualluvuse kindlaks määrata ka selle alusel, millisesse kohtusse kostja ilmub, tingimusel et kostja ei vaidlusta hiljem esimese õigustoiminguna kohtualluvust.

Tšehhi õigusnormid, mille alusel määratakse kindlaks kohtualluvus ja mida kohaldatakse üksnes juhul, kui kohtualluvust ei määrata kindlaks ülalpidamiskohustuste määruse alusel (näiteks juhul, kui Tšehhi kohtu rahvusvaheline pädevus põhineb ülalpidamiskohustuste määruse artiklitel 6 ja 7 (kohtualluvus muudel juhtudel, *forum necessitatis*) või ELi mittekuuluva riigiga sõlmitud välislepingu alusel), on järgmised: alaealise lapse elatist käsitlevate menetluste puhul on pädev lapse elukohajärgne üldkohus, s.t see kohus, kelle tööpiirkonnas alaealine laps vanematevahelise kokkuleppe või kohtuotsuse või muude otsustava tähtsusega asjaolude põhjal elab. Muudel juhtudel on pädev kostja elukohajärgne üldkohus. Füüsilise isiku elukohajärgne üldkohus on see maakohus, kelle tööpiirkonnas asjaomane isik elab, või elukoha puudumise korral see maakohus, kelle tööpiirkonnas ta viibib. Elukohana käsitatakse kohta, kus isik elab kavatsusega sinna alaliselt elama jääda (samuti on võimalik, et selliseid kohti on mitu; sellisel juhul on üldine pädevus kõigil asjaomastel kohtutel). Kui kostjal, kes on Tšehhi Vabariigi kodanik, puudub elukohajärgne üldkohus või kui asjaomane kohus ei asu Tšehhi Vabariigis, on pädev see kohus, kelle tööpiirkonnas asus kostja viimane teadaolev elukoht Tšehhi Vabariigis. Asjaõigustega seoses võib sellise isiku vastu, kellel puudub Tšehhi Vabariigis muu pädev kohus, pöörduda selle kohtu poole, kelle tööpiirkonnas vara asub.

6 Kas ma pean asja kohtusse andmiseks kasutama vahendaja (nt advokaadi, kesk- või kohaliku asutuse jne) abi? Kui mitte, siis kuidas asja kohtusse andmine toimub?

Seadusega ei ole nõutud, et avaldaja peab kasutama esindajat. Kuid avaldaja võib otsustada kasutada kohtus enda valitud volitatud esindajat, näiteks advokaati.

Füüsilist isikut, kes ei saa kohtus end ise esindada, peab esindama seaduslik esindaja või eestkostja. Alaealise lapse seaduslikeks esindajateks on tema vanemad.

7 Kas ma pean asja kohtusse andes tasuma lõive? Kui pean, siis kui suured need lõivud võivad olla? Kas ma saan taotleda menetluskulude katteks menetlusabi, kui mul ei ole piisavalt rahalisi vahendeid?

Vanemate ja laste vastastikkust ülalpidamiskohustust käsitlevate asjade puhul kohtukulused tasuda ei tule. Muudes menetlustes, mis käsitlevad elatise kindlaksmääramist, sealhulgas suurendamist, on avaldaja vabastatud kohtukulude tasumisest. Seda vabastust kohaldatakse ka sissenõudmis- või täitemenetluse puhul.

Kui avaldajat esindab advokaat, peab ta – kui ei ole kokku lepitud teisiti – maksma tasu vastavalt advokaaditasude tariifistikule (mille saab inglise keeles alla laadida Tšehhi advokatuuri veebisaidilt aadressil <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=2239>). Kui see on põhjendatud avaldaja sotsiaalse ja rahalise olukorraga ning tingimusel, et kohtuasja näol ei ole tegemist õiguste meelevaldse või täielikult alusetu kasutamise või nende kasutamise takistamisega, võib kohus määrata esindaja tasuta või vähendatud tasu eest, kui see on vältimatult vajalik avaldaja huvide kaitsmiseks; teatavatel tingimustel määratakse selliseks esindajaks advokaat.

8 Millise ülalpidamise viisi võib kohus määrata? Kuidas arvutatakse elatise summa? Kas kohtuotsust saab elukalliduse suurenemise või pereolude muutumise korral läbi vaadata? Kui saab, siis kuidas see toimub (kas on näiteks olemas automaatne indekseerimise süsteem vms)?

Elatist makstakse enamasti rahas korrapärase igakuiste osamaksetena ja alati üks kuu ette (välja arvatud juhul, kui kohus otsustab teisiti või kui ülalpidamist saama õigustatud isik lepib ülalpidamist andma kohustatud vanemaga kokku teistsugustes tingimustes), kuid ülalpidamist võidakse anda ka muus vormis, näiteks eluasemena, mitterahaliselt jne.

Lisaks sellele, et määratakse kindlaks tingimused, mis on ülalpidamist andma kohustatud vanema jaoks siduvad, tehakse lapse ülalpidamise kohustuse kindlaksmääramise raames kindlaks ka varalised suhted ja lapse mõistlikud vajadused, mis sõltuvad eeskätt lapse vanusest ja tervislikust seisukorrast. Samuti võetakse arvesse seda, kuidas laps valmistub oma tulevaseks tööeluks, millised on tema koolivälised tegevused, hobid jms. Kuid järgitakse põhimõtet, et lapse elatustase peab vastama vanemate elatustasemele. Kui ülalpidamist andma kohustatud isiku rahaline olukord seda võimaldab, võidakse lapse mõistlike vajadustena käsitada ka säästuhoiuse avamist. Vanemate ülalpidamiskohustuse ulatuse kindlaksmääramisel võetakse samuti arvesse seda, kumb vanem hoolitseb lapse eest ja millises ulatuses ta seda teeb.

Abikaasadevaheline elatist määratakse summas, mis tagab abikaasadele ühesuguse materiaalse ja kultuurilise elujärje tulenevalt mehe ja naise võrdsest staatusest abikaasadena.

Lahutatud abikaasale määratakse ülalpidamine siis, kui ta ei ole suuteline end ise ülal pidama ning see suutmatust tuleneb abielust või on sellega seotud ja endiselt abikaasalt elatise taotlemine on õigustatud, eelkõige võttes arvesse lahutatud abikaasa vanust ja tervislikku seisundit abielu lahutamise ajal või lahutatud abikaasade lapse ühise hooldusõiguse lõppemist. Ülalpidamine mõistetakse välja mõistlikus summas, mille kindlaksmääramisel võetakse arvesse abielu kestust enne lahutust ning muid seadusest tulenevaid tingimusi.

Rasedale naisele mõistetakse ülalpidamine välja raseduse ja lapse sünniga seotud kulude katteks mõistlikus summas.

Kohus määrab ülalpidamise registreeritud kooselu partnerile taotluse alusel, võttes arvesse ühise majapidamise eest hoolitsemise kohustust.

Ülalpidamiskohustuse ulatus määratakse kindlaks eesmärgiga tagada kooselupartneritele põhimõtteliselt ühesugune materiaalne ja kultuuriline elujärg.

Samasooliste isikute kooselu lõppemisel võidakse ülalpidamiskohustus kindlaks määrata selle kooselupartneri avalduse alusel, kes ei ole suuteline end ise ülal pidama. Ta võib taotleda endiselt kooselupartnerilt mõistlikku elatist sõltuvalt tema suutlikkusest, võimalustest ja varalisest olukorrast. Kui partnerid kokkulepet ei saavuta, teeb ühe partneri avalduse alusel otsuse elatise kohta kohus. Kui ühele endistest kooselupartneritest, kes ei olnud süüdi kooselu pöördumatus lõppemises, on kooselu lõpetamisega põhjustatud suurt kahju, võib kohus mõista teiselt kooselupartnerilt tema kasuks elatise kolmeks aastaks alates kooselu lõpetamisest. Elatise summa vastab ülalpidamiskohustusele, mis oleks tekkinud juhul, kui kooselu ei oleks lõppenud.

Tšehhi õiguses ei tunta n-õ elatise objektiveerimise põhimõtet, s.t elatist ei määrata kindlaks protsentuaalselt ega tabelite alusel ning puudub minimaalne või maksimaalne elatissumma. Otsuse tegemisel võtab kohus arvesse iga konkreetse juhtumi asjaolusid, näiteks võimalust, et isikul võib olla mitu ülalpidamiskohustust, puudega lapse suuremaid kulusid jms. Justiitsministeerium avaldab üksnes soovituslikke summasid sisaldava tabeli:

<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=6223&d=315516>.

Ülalpidamist käsitlevad kohtuotsused võidakse asjaolude muutumise korral läbi vaadata. Sellest tulenevalt võidakse otsuseid muuta, kui ülalpidamist saama õigustatud isiku või ülalpidamiskohustuslase olukord muutub olulisel määral.

9 Kuidas ja kellele elatist makstakse?

Elatist makstakse korrapäraselt igakuiste maksetena ja alati üks kuu ette, välja arvatud juhul, kui kohus otsustab või kui ülalpidamist andma kohustatud isik lepib seda saama õigustatud isikuga kokku teisiti. Väga erandlikel juhtudel (nt juhul, kui ülalpidamist andma kohustatud vanem saab üksnes hooajalist tulu, on seotud kõrgendatud riskitasemega tegevusega jne) võib kohus määrata, et tuleb anda rahasumma (tagatis) tulevaste elatismaksete katteks. Seejärel võtab kohus täiendavaid meetmeid selle tagamiseks, et sellest summast tehakse lapsele väljamakseid, mis vastavad igakuistele elatismaksetele. Elatist tuleb maksta kas ülalpidamist saama õigustatud isikule või isikule, kellel on õigustatud isiku hooldusõigus.

10 Kui kohustatud isik (võlgnik) hoiab elatise maksmisest kõrvale, siis kuidas sundida teda makseid tegema?

Tšehhi õiguse kohaselt võib esitada pädevale kohtule sissenõudmisavalduse või kohtutäiturile avalduse täitemenetluse alustamiseks. Üldiselt on sissenõudmis- või täitemenetlusi kirjeldatud (sealhulgas avaldusele märgitavad andmekategooriad esitatud) kohtuotsuste täitmisele pööramise menetlusi käsitleval teabelehel. Allpool on esitatud mõned konkreetsete üksikasjad elatise sissenõudmise kohta.

Kohtu kaudu sissenõudmine

Alaealise lapse suhtes pädev üldkohus (alaealise lapse suhtes pädeva üldkohtu kindlaksmääramise kohta vt küsimusele nr 5 antud vastus) on pädev tegema ja täitmisele pöörama alaealise lapsele antavat ülalpidamist käsitlevat otsust. Ülalpidamist andma kohustatud isiku suhtes pädev üldkohus (ülalpidamist andma kohustatud isiku suhtes pädeva üldkohtu kindlaksmääramise kohta vt küsimusele nr 5 antud vastus) on pädev tegema muid ülalpidamiskohustust käsitlevaid otsuseid, sealhulgas otsust täiskasvanud lapsele ülalpidamise andmise kohta.

Kui üks pool on esitanud avalduse alaealise lapse ülalpidamise sissenõudmiseks, aitab kohus kindlaks teha ülalpidamiskohustuslase elukoha. Kohus võib samuti anda ülalpidamist saama õigustatud isikule täiendavat abi enne otsuse täitmisele pööramist – näiteks võidakse ülalpidamiskohustuslasel paluda esitada teave selle kohta, kas ja kellelt ta saab palka või mis tahes korrapäraselt sissetulekut, millises pangas või makseasutuses on tal avatud konto ning millised on nende kontode numbrid, või paluda tal loetleda oma varad. Kohus võib anda sellist abi ka seoses muud liiki ülalpidamiskohustusega peale alaealisele lapsele ülalpidamise andmise.

Täitemenetlus

Avalduse täitemenetluse alustamiseks võib esitada mis tahes Tšehhi kohtutäiturile. Kohtutäiturite nimekiri on kättesaadav Tšehhi Vabariigi kohtutäiturite koja veebisaidil aadressil <http://www.ekcr.cz/seznam-exekutoru>. Alaealisele lapsele makstava elatise sissenõudmisel ei ole kohtutäituril õigust nõuda, et ülalpidamist saama õigustatud isik teeks täitmiskulude ettemakseid mõistlikus ulatuses. Üks võimalik alaealise lapsega seotud ülalpidamiskohustuse täitmise tagamise viis on ülalpidamiskohustuslase juhtimisõiguse peatamine.

Kui ülalpidamiskohustust ei ole täidetud, võidakse lisaks eespool kirjeldatud täitemeetmetele võtta ülalpidamiskohustuslase suhtes ka kriminaalõiguslikke meetmeid, kui on alust arvata, et kohustusliku elatise maksmata jätmisega on toime pandud kuritegu. Kui isik ei ole täitnud oma ülalpidamiskohustust, on karistusseadustiku kohaselt pandud toime kuritegu, kui isik ei ole kauem kui neli kuud kas tahtlikult või hooletuse tõttu täitnud oma seadusest tulenevat kohustust pidada ülal teist isikut või hoolitseda tema eest. Sellisel juhul võidakse mis tahes politseijaoskonnas esitada kuriteoteade.

11 Palun kirjeldage lühidalt võimalikke piiranguid elatise maksmisel, eelkõige võlgniku kaitses eeskirju ning aegumis- ja igamistähtaegu teie täitesüsteemis.

Üldine teave sissenõudmis- või täitemenetluse kohta (sealhulgas teave selle kohta, millisele varale saab nõuet või täitmist pöörata, ja kättesaadavate õiguskaitsevahendite kohta) on esitatud kohtuotsuste täitmisele pööramise menetlusi käsitleval teabelehel.

Tsiviilkohtumenetluse seadustikus on sätestatud, et kui õigusi ei kasutata kindlaksmääratud aegumistähtaaja jooksul, siis need kaovad ja ülalpidamiskohustuslane ei ole enam kohustatud makset tegema. Kuid kui ülalpidamiskohustuslane tegi makse pärast aegumistähtaaja möödumist, ei saa ta nõuda makstud raha hüvitamist. Ülalpidamise saamise õigus ei ole piiratud, kuid korduva täitmise õigus võib olla piiratud. Aegumistähtaaja pikkus on tavaliselt kolm aastat. Kuid kui õigusi on tunnustatud ametiasutuse (nt kohtu) otsusega, on seadusjärgne aegumistähtaeg kümme aastat alates kuupäevast, mil otsusega nõuti kohustuse täitmist. Ülalpidamise saamise õigus ei kao pärast teatava aja möödumist.

Ülalpidamist saab määrata üksnes alates kohtumenetluse alustamise kuupäevast. Kuid lapsele võib ülalpidamise siiski välja mõista maksimaalselt ka sellele kuupäevale eelnenud kolme aasta eest. Vallalisele emale võidakse ülalpidamine ning raseduse ja lapse sünniga seotud kulude hüvitus mõista samuti välja tagasiulatavalt, kuid mitte hiljem kui kaks aastat pärast sünnitust.

12 Kas mind saab elatise sissenõudmisel abistada mõni organisatsioon või ametiasutus?

Laste sotsiaalse ja õigusliku kaitses eest vastutavad kohaliku omavalitsuse asutused, kellel on laiendatud volitused, peavad andma abi elatishõuete ja elatise sissenõudmise taotluste esitamisel alaealiste laste nimel, sealhulgas abistama kohtule avalduse esitamisel.

13 Kas (valitsus- või eraõiguslikud) organisatsioonid võivad teha võlgniku eest elatise täielikke või osalisi ettemakseid?

Seadusega ei ole sellist võimalust ette nähtud.

14 Kui mina elan asjaomases liikmesriigis, aga võlgniku alaline elukoht asub muus liikmesriigis:

14.1 Kas ma saan abi kõnealuse muu liikmesriigi ametiasutusest või eraõiguslikult organisatsioonilt?

Ülalpidamist saama õigustatud isik võib seoses elatise sissenõudmisega taotleda abi Brnos asuvalt laste rahvusvahelise õiguskaitse büroolt (<http://www.umpod.cz/>).

14.2 Kui saan, siis kuidas selle asutuse või organisatsiooniga ühendust võtta?

Taotleja võib organisatsiooniga ühendust võtta allpool esitatud kontaktandmeid kasutades:

Office for International Legal Protection of Children

Šilingrovo náměstí 3/4

602 00 Brno

Czech Republic

Tel: +420 54 221 5522

Faks: 420 54 221 2836

E-post: podatelna@umpod.cz

Esmakordsel büroo poole pöördumisel peaks taotleja andma oma täieliku nime ja kontaktandmed (telefoninumbri või e-posti aadressi), samuti selle lapse nime ja sünnikuupäeva, kellega küsimus või taotlus seotud on.

Kui isik taotleb büroolt abi elatise välismaalt sissenõudmiseks, tuleb kõigepealt esitada büroole mitteametlik kirjalik taotlus elatise sissenõudmisel abi saamiseks. Koos selle taotlusega tuleb esitada täidetud küsimustik, mille saab tšehhi keeles alla laadida büroo veebisaidilt aadressil

<http://www.umpod.cz/vyzivne/postup-pri-vymahani-vyzivneho/>. Taotluses tuleks esitada peamine teave lapse ja ülalpidamiskohustuslase kohta ning põhilised faktid, mis selgitavad, miks isik taotleb elatise sissenõudmist. Taotlusele tuleks lisada mis tahes dokumentide, eelkõige ülalpidamiskohustuse kindlaksmääramist käsitlevate kohtuotsuste koopiad. Seejärel hindab büroo võimalust elatise konkreetse asjas sisse nõuda ning saadab vajaduse korral üksikasjalikud juhised selle kohta, kuidas edasi toimida.

Büroo võib taotleda täiendavate dokumentide esitamist. Üldiselt tuleb esitada kohtuotsus, millega ülalpidamiskohustus on kindlaks määratud. Sellele tuleb lisada notariaalselt tõestatud tõlge selle riigi keelde, kust elatist sisse nõutakse; samuti tuleb esitada kohtuotsuse täidetavaks tunnistamist ja täitmist käsitlevad otsused. Juhul kui elatis nõutakse sisse Euroopa Liidu liikmesriigist, koostab kohus kohtuotsuse väljavõtte vastavalt ülalpidamiskohustuste määruse artiklile 56. Samuti nõutakse üldjuhul välisriigi valitsusasutusele antud volikirja, isiku elukohatõendi või üle 15aastase õigustatud isiku puhul õppeasutuse tõendi esitamist. Taotleja elukohajärgne kohalik kohus (tavaliselt asja kohta esimeses astmes otsuse teinud kohus) peaks aitama tal korraldada dokumentide tõlkimist. Kohus kas annab täidetud dokumendid taotlejale või saadab need otse büroole. Büroo vaatab saadud dokumendid üle. Kui kõik tingimused on täidetud, esitab ta ettepaneku välisriigi kohtule või edastab asja täiendavaks menetlemiseks välisriigi pädevale ametiasutusele või organisatsioonile. Büroo teavitab taotlejat korrapäraselt oma tegevusest, samuti tehtud edusammudest ja menetluse tulemustest. Kui elatis nõutakse sisse kas õiguslike vahenditega või kui ülalpidamiskohustuslane teeb maksed välisriigi partneri kontole vabatahtlikult, kantakse laekunud raha üldjuhul koondülekandena büroo kontole kord kuus (halduslikel, raamatupidamislikel ja kvantitatiivsetel põhjustel). Büroo majandusosakond edastab maksed ühe kuu jooksul ülalpidamist saama õigustatud isikule vastavalt asjaomase isiku taotlusele. Kui ülalpidamist saama õigustatud isik saab ülalpidamiskohustuslaselt välismaalt otsemakseid, on ta kohustatud büroo viivitamatult sellistest maksetest teavitama. Samuti on ta kohustatud teavitama bürood mis tahes muudatustest, mis võivad menetlust mõjutada (aadressi muutus, lapse eest hoolitsemisega seotud olukorra muutus, lapse õpingute lõpetamine jms).

15 Kui mina elan muus liikmesriigis ja võlgnik asjaomases liikmesriigis:

15.1 Kas ma saan esitada taotluse otse asjaomase liikmesriigi ametiasutusele või eraõiguslikule organisatsioonile?

Välisriigis elav elatise taotleja peaks võtma ühendust oma elukohariigi pädeva asutusega, kes võtab ühendust laste rahvusvahelise õiguskaitse bürooga (büroo kontaktandmed on esitatud eespool).

15.2 Kui saan, siis kuidas selle ametiasutuse või organisatsiooniga ühendust võtta ja missugust abi võidakse mulle osutada?

Taotluse saamisel teisest riigist teeb laste rahvusvahelise õiguskaitse büroo järgmist:

- 1) hindab taotluse vastavust kõigile ELi õigusnormides ja välislepingutes sätestatud nõuetele või küsib täiendavaid dokumente;
- 2) saadab kirjaliku taotluse ülalpidamiskohustuslasel Tšehhi Vabariigis ning palub tal tasuda elatisvõlgnevuse ja korrapärased elatissummad;
- 3) kui ülalpidamiskohustuslane ei vasta, selgitab büroo välja isiku rahalise olukorra ning esitab Tšehhi Vabariigi pädevale kohtule avalduse kohtuotsuse tunnustamise ja täitmise kohta. Büroo esindab menetluses taotluse esitajat (välisriigis elavat õigustatud isikut) ning võtab kõik meetmed, mis on vajalikud elatismaksete saamiseks ja sissenõutud summade välisriiki ülekandmise tagamiseks. Büroo ja välisriigi edastav asutus teavitavad teineteist võetud meetmetest, samuti elatist käsitleva otsuse täitmisel tehtud edusammudest ja saavutatud tulemustest.

16 Kas asjaomane liikmesriik on alla kirjutanud 2007. aasta Haagi protokollile?

Jah.

17 Kui asjaomane liikmesriik 2007. aasta Haagi protokollile alla kirjutanud ei ole, siis missugust õigust kohaldatakse elatisnõude suhtes vastavalt tema rahvusvahelise eraõiguse normidele? Millised need normid on?

18 Milliste normidega tagatakse õiguskaitse kättesaadavus ELi siseste piiriüleste juhtumite korral (vastavalt ülalpidamiskohustuste määruse V peatüki struktuurile)?

Vanemate ja laste vastastikkust ülalpidamiskohustust käsitlevate asjade puhul mis tahes kohtukulud tasuda ei tule. Muudes menetlustes, mis käsitlevad elatise kindlaksmääramist, sealhulgas suurendamist, on avaldaja vabastatud kohtukulude tasumisest. Seda vabastust kohaldatakse ka sissenõudmis- või täitemenetluse puhul. Avaldajat ei pea ülalpidamiskohustustega seotud menetluses esindama advokaat. Laste rahvusvahelise õiguskaitse büroo osutab oma teenuseid tasuta. Büroo esindab avaldajat (välisriigis elavat õigustatud isikut) kohtumenetluses, võtab tema nimel kõik meetmed, mis on vajalikud elatismaksete saamiseks, ning tagab sissenõutud summade välisriiki ülekandmise.

Kui see on põhjendatud avaldaja sotsiaalse ja rahalise olukorraga ning tingimused, et esitatud hagi ei ole meelevaldne või tegemist ei ole isiku ilmselgelt lootusetu katsega kasutada õigust või takistada selle kasutamist, võib kohus vabastada menetluse poole täielikult või osaliselt kohtukulude tasumisest. Kui kohtukulude tasumisest vabastatud menetluse poolele on määratud esindaja, kohaldatakse seda vabastust samuti esindaja rahaliste kulude hüvitamise ja esindamistasu suhtes sellises ulatuses, nagu asjaomast vabastust võimaldati. Kui menetluse pool on vabastatud kohtukulude tasumisest, ei saa temalt nõuda tagatise andmist tõendite kogumisega seotud kulude katteks; samuti ei ole ta kohustatud hüvitama riigile riigi kantud kulud (nt tunnistajate, ekspertide või suulise tõlkimisega seotud kulud jms). Kulud, mis tekivad seoses asjaoluga, et menetluse pool esineb kohtu ees oma emakeeles või suhtleb kurtidele või kurtidele-pimedatele mõeldud kommunikatsioonivahendeid kasutades, kannab riik ja selliste kulude hüvitamist taotleja ei saa.

19 Milliseid meetmeid on asjaomane liikmesriik võtnud, et tagada ülalpidamiskohustuste määruse artiklis 51 loetletud toimingute elluviimine?

Vastavalt seadusele nr 359/1999 (seadustekogu), mis käsitleb laste sotsiaalset ja õiguslikku kaitset (muudetud kujul), täidab laste rahvusvahelise õiguskaitse büroo Tšehhi Vabariigi keskasutusena sotsiaalse ja õigusliku kaitse pakkumisel piiriüleste juhtumite puhul järgmisi ülesandeid.

Kooskõlas ülalpidamiskohustuste määrusega täidab keske valitsusasutuse ülesandeid.

Toimib lapse eestkostjana.

Tšehhi Vabariigis elavate vanemate või sotsiaal- ja õiguskaitseasutuste taotluse alusel palub asjakohastel organitel ning teistel juriidilistel ja füüsilistel isikutel esitada aruandeid nende laste olukorra kohta, kes on Tšehhi Vabariigi kodanikud, kuid ei ela alaliselt Tšehhi Vabariigi territooriumil.

Vahendab era- ja ametlike dokumentide toimetamist välisriikidesse ning hangib era- ja ametlikke dokumente välisriikidest.

Teeb koostööd välisriigi ametiasutuste või teiste organisatsioonidega, mille tegevus sarnaneb büroo tegevusele, kui neil on oma riigis nõuetekohane volitus täita sotsiaal- ja õiguskaitsega seotud ülesandeid, ning vajaduse korral teiste asutuste, üksuste ja juriidiliste isikutega.

Aitab leida lapse vanemaid (kui vanem elab või vanemad elavad välisriigis), perekonnaliikmeid ja ülalpidamiskohustusega isikuid, teeb elatise määramise eesmärgil kindlaks nende materiaalse ja rahalise olukorra, vahendab elatise sissenõudmisega seotud hagide esitamist, eelkõige eesmärgiga määrata kindlaks ülalpidamis- ja üleskasvatamiskohustus ning põlvnemine.

Tagab nende ametlike dokumentide tõlkimise, mida on vaja sotsiaal- ja õiguskaitse saamiseks kooskõlas välislepingutega ja vahetult kohaldatavate Euroopa Liidu õigusaktidega.

Büroo ülesannete täitmiseks on asjakohased organid ning teised füüsilised ja juriidilised isikud kohustatud andma büroole vajalikul ulatuses mis tahes taotletud abi; täitmisele pööramist käsitlevate õigusnormide neid sätteid, mis käsitlevad kolmandate isikute antavat kohustuslikku abi, kohaldatakse *mutatis mutandis*. Nõutavas ulatuses annavad kohustuslikus korras abi ka näiteks kohtud, Tšehhi Vabariigi politsei, pangad, sotsiaalkindlustusasutused, tööhõiveametid, postiteenuse osutajad, elektroonilise teenuse osutajad, kindlustusseltsid, siseministerium seoses residentide ja välisriigi kodanike andmebaasidest teabe saamisega jt.

Viimati uuendatud: 27/08/2019

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusala koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusala koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega.

Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriikide sisu haldamise eest vastutavad liikmesriigid uuendavad parajasti selle veebisaidi sisu, et võtta arvesse Ühendkuningriigi lahkumist Euroopa Liidust. Kui leiate siit teavet, milles Ühendkuningriigi lahkumine veel ei kajastu, ei ole see taotluslik ja muudetakse peagi.